

van de vragenlijst, de namen van de locale landbouwmaten op te teekenen, en een weinig later, onder n^r 141, de namen van de locale beken. Dat deze laatste rubriek soms wat breeder uitviel, dat er ook al eens andere hydroniemen werden ondergebracht, zullen de toponymisten ons wel niet kwalijk nemen.

Tot dusver de eigenlijke aanvullingen bij de vragenlijst. Wie onze huidige lijst vergelijkt met de Klein-Brabantsche, zal ook opmerken dat zij hier en daar met een enkel woord wordt verduidelijkt. Naarmate men met deze Klein-Brabantsche zinnen en woordreeksen verder reist, ondervindt men inderdaad dat deze verduidelijking noodzakelijk wordt. Ook met het oog op de volgende atlassen van deze reeks, werden dus enkele meer algemeen Nederlandsche woorden bij de oorspronkelijke teksten en bij het register ingelascht ⁽¹⁾; *raagborstel* (n^r 19) werd verbeterd tot *ragebol*; *'nen* werd vervangen door *een* (passim); *reeds* (n^r 35) door *al*; *hare* (n^r 40) door *haar*; *gezeid* (n^r 117) door *gezegd*; ook de beide beteekenissen waarin *sekuur* (n^r 102) het meest voorkomt, werden nader omschreven. Deze aanvullingen doen echter niets af van de volstrekte eenvormigheid van het materiaal dat in Klein-Brabant en in Zuid-Oost-Vlaanderen werd verkregen, en ook in de nu aangevangen gebieden ter plaatse wordt opgenomen.

Het bevat de volgende zinnen of woord- en vormreeksen :

1. Als de kiekens ⁽¹⁾ een steekvogel ⁽²⁾ zien hebben ze schrik (zijn ze bang).
(1) kippen. (2) sperwer.
2. Mijn vriend is de bloemen gaan gieten.
3. Tegenwoordig spinnen ze niet meer dan met machines.
4. Spitten is lastig werk.
5. Op dat schip kregen ze beschimmeld brood.
6. De timmerman heeft een splinter in zijn vinger.
7. De schipper likte zijn lippen af.
8. In die fabriek is niets te zien.
9. Kom (jij) hier (mijn) kindje, (kom).
10. Baas, tap ons vier pinten bier; pintjes.
11. Breng ons twee kilo krieken; krikjes.
12. Ze hebben met hun vijven drie liters wijn uitgedronken.
13. Hij dreigde (naar) mij met een klippel ⁽¹⁾. (1) knuppel.
14. Ik heb zijn knie gezien.
15. Vastenavond wordt niet veel meer gevierd.
16. Ik ben blij dat ik met hen niet meegegaan ben.
17. Ik heb (ik) het niet gedaan zulle maat ⁽¹⁾! (1) hoor, vriend!
18. Wie heeft het gedaan? (niet opgeteekend, enkel het antw.):
Degene die daar (af)komt.
19. Spin, spinnewebben, ragebol.
20. Pet, muts, klak — bang, benauwd, vervaard — weide, meersch —
paddestoel — haag, weer — (kik)vorsch, puit — vlinder, pepel.
21. Die kerel deed geheel de wereld vechten.
22. Ik zal u pereltjes ⁽¹⁾ geven. (1) kraaltjes.
23. Engeland doet ⁽¹⁾ veel oude schepen afbreken. (1) laat.

(1) Bloot omschrijvende verklaringen werden bij het register niet ingelascht; mogelijke synoniemen wel.

24. Hij heeft van zijn leven ⁽¹⁾ eens een beet gekregen. (1) ooit.
25. Geef mij twee breede steenen — breeder — de breedste.
26. Dat standbeeld staat daar niet meer.
27. Die man heeft een leven gelijk ⁽¹⁾ een groote(n) heer. (1) als.
28. Lucifer is in den hemel niet gebleven.
29. De schoolkinderen zijn met den meester naar (de) zee geweest.
30. Ik kan toch niet komen eer ik gereed ben !
31. De beesten drinken gaarne ⁽¹⁾ lijnzaadmeel(drank). (1) graag
32. Hij kan niet gaan werken, hij heeft keelpijn.
33. Steek eens een steel in dien bezem.
34. Neen, met de kegels wordt er niet meer gespeeld.
35. Hela ! Ik heb al twee keeren op u ⁽¹⁾ geroepen ! (1) naar je.
36. Die peer is niet rijp : daar zit nog een witte kern ⁽¹⁾ in. (1) pit
37. Ze zijn weg naar 't veld.
38. Ze heeft hem eerst zijn geld helpen opdoen ⁽¹⁾. (1) opmaken.
39. Hij zal het nooit ver brengen.
40. Zij is de helft van haar melk kwijt.
41. De man moet zijn vrouw beschermen.
42. In de Schelde zwemmen is gevaarlijk.
43. Hij is erg ⁽¹⁾ omdat hij sterk is. (1) overmoedig.
44. Wij(lieden) moeten daar de helft van hebben en gij(lieden) de andere helft.
45. Help eens dat bed opheffen ⁽¹⁾. (1) oplichten.
46. Onze metser ⁽¹⁾ is zoo vet als... (door de zegslieden aan te vullen).
(1) metselaar.
47. Ze springen om het verst voor een weddenschap.
48. De boomkweeker zal den boom (af)enten.
49. Doe eerst het venster eens toe.
50. 't Begint te kleppen voor de vroegmis — de hoogmis — het lof (de vespers).
51. Bedsprei, kikvorschensprei ⁽¹⁾, verspreiden, uitspreiden, verbreiden, uitbreiden, bereiden. (1) kikkerrit.
52. De soldaten hebben (dat vrouwmensch) heur haar afgesneden.
53. Zijn vader heeft hem zes jaar (lang) laten naar school gaan.
54. Ik heb (het) hem afgeraden zoo laat langs het water te gaan.
55. Vale vaarzen ziet men niet veel langs hier (= in deze streek).
56. Aarden potten zijn niet veel waard.
57. De ovenpaal staat in den haard.
58. In Maart is het nog te koud om te kaatsen.
59. Die kaars geeft een klaar ⁽¹⁾ licht he ⁽²⁾ ? (1) helder. (2) niet waar?
60. Hij trok met ⁽¹⁾ den staart van het paard. (1) aan.
61. Toen (of : in dien tijd) kwaamt gijlieden ⁽¹⁾ hier alle jaren naar de kermis.
(1) kwamen jullie.
62. De pater zei dat Ons Heer volmaakt is.
63. Ge zaagt ⁽¹⁾ mij wel maar ge spraakt ⁽²⁾ tegen mij niet. (1) Je zag. (2) je sprak.
64. De zwaluwen zullen gaan terugkomen.
65. Gaat gij ⁽¹⁾ vandaag niet kaarten? (1) Ga je.
66. Eten zij ook gaarne ⁽¹⁾ kaas? (1) graag.
67. Zijn motor is kapot — hij ligt slaak ⁽¹⁾ (of : sloot). (1) hij kan wegens defekt niet verder.
68. Het is een warme dag geweest, en 't is een zachte avond.

69. Dat mannetje ⁽¹⁾ loopt barrevoets. (1) jongetje.
70. Daar is een barst in de kan.
71. Ik wou dat de facteur (bode) ⁽¹⁾ een brief bracht. (1) brievenbesteller.
72. Ik heb pijn aan mijn hart.
73. Ik kan met geen dwarse menschen omgaan.
74. Na (of : achter) schafttijd spannen we 't paard in de nieuwe kar.
75. Ik heb wat koorts, van vóór den noen ⁽¹⁾ al. (1) middag.
76. De zoon van den koning is ook soldaat geweest.
77. Weet gij geen(en) boogmaker wonen?
78. Die rozen hebben lange doornen.
79. Ik geloof er geen woord van.
80. 't Kindje was dood eer ze 't konden doopen.
81. Zijn ooren en zijn oogen loopen.
82. Haar dochtertje is met een korfje naar 't bosch gaan braambeziën plukken.
83. Daar is een sport van die ladder.
84. Hij zette zijn strot open ! (= schreeuwde hard).
85. 't Volk zocht niets anders dan geld en rijkdom.
86. Hun mond is droog van den dorst.
87. Die weg loopt krom ; het is om(weg) langs daar.
88. Ik kocht voor den kleine een trommeltje.
89. De (geiten)bok is gestorven van ⁽¹⁾ een korst in te slikken. (1) door.
90. Zijn liedje was kort en goed,
91. In 't lommer is 't best.
92. Een schutter moet goed kunnen lonken ⁽¹⁾. (1) mikken.
93. Zoek eens naar mijn(en) hoed.
94. Ik weet niet waar ik hem moet gaan zoeken.
95. Een koele kelder is goed voor 't bier.
96. Ik moest ossenbloed drinken om te verkloeken ⁽¹⁾. (1) versterken.
97. Ik moet eerst het voeder in den stal voeren.
98. Mijn broer was moe.
99. De melkboer maakt een grooten toer ⁽¹⁾. (1) groote ronde.
100. Die bottermelk ⁽¹⁾ is dun en zuur ; stuur er hem mee terug. (1) karnemelk.
101. Wij zouden dien put kunnen vullen op ⁽¹⁾ een uur. (1) in.
102. Hij is op zijn punt ⁽¹⁾ ; secuur a) gezegd van een persoon? ; b) id. van een werk ? (1) er valt niets op hem te zeggen.
103. Hij komt nooit een minuut te laat.
104. In Italië zijn er bergen die vuur spuwen.
105. Durft gij ⁽¹⁾ daar op duwen ? (1) durf je.
106. Te Boom hebben ze een stuk van de brug gevaren.
107. Ge ⁽¹⁾ moet ons veulen eens komen keuren. (1) je.
108. Hij is van Leuven gekomen met een goede beurs (geld).
109. Die deur is uit beukenhout gemaakt.
110. Een getrouwde vrouw moet kunnen naaien.
111. Ik heb hier gras gezaaid, maar 't was geen goed zaad.
112. De brouwer zegt dat het nog te duur is om te bouwen.
113. Bakken — ik bak, gij ⁽¹⁾ bakt, hij bakt, bakt hij ?, wij bakken — ik bakte, gij ⁽¹⁾ bakte(t), hij bakte, wij bakten — wij hebben gebakken. (1) jij.

114. Bieden, ik bied, gij ⁽¹⁾ biedt, hij biedt, wij bieden, bieden wij? — ik bood — ik heb geboden — boden zij ook? (1) jij.
115. 't Is een klein(tje) maar 't is een fijn(tje).
116. Gij ⁽¹⁾ kunt hier eieren krijgen op de markt. (1) je.
117. Hij heeft gezegd dat hij op mij zal peinzen ⁽¹⁾. (1) aan mij zal denken.
118. De meid zei dat hij gelijk had.
119. Er waren vijf prijzen.
120. Onder dien eik liggen veel eikels.
121. 't Water zal gaan zooien ⁽¹⁾; 't zooit ⁽²⁾ al! (1) koken. (2) kookt.
122. 't Hooi is nog groen; 't is nog maar pas gemaaid.
123. Mayonnaise maken ze met den dooier van een ei.
124. Dat boompje zal daar moeilijk kunnen groeien.
125. De pastoor heeft goeie wijn.
126. De Duitschers hebben ons oud huis afgebrand.
127. De melk spat (spiet, spuit) uit den uier van de koe.
128. De koster luidt voor de kruisen ⁽¹⁾. (1) bepaalde processie bij de R. K.
129. De tremen ⁽¹⁾ van den kruiwagen buigen van 't gewicht. (1) armen.
130. Sommige menschen snuiten zich luid.
131. Ze hebben hem blauw en grauw ⁽¹⁾ geslagen. (1) bent en blauw.
132. De saus is wat flauw.
133. De sneeuw ligt dik.
134. Het is een eeuwigheid geleden dat ik u gezien heb.
135. Nieuwpoort wordt nu een geheel nieuwe stad.
136. Doen — ik doe het, gij ⁽¹⁾ doet het, hij doet het, wij doen het, gij ⁽²⁾ doet het, zij doen het, — ik deed het, gij ⁽¹⁾ deedt het, hij deed het, wij deden het, gij ⁽²⁾ deedt het, zij deden het — deed ik dat? — deed hij het maar! — deden zij het maar! (1) jij. (2) jullie.
137. Doopen, doopkleed, doopvont.
138. Dorschen — hij dorscht, hij dorschte, hij heeft gedorscht.
139. Binden — ik bind, gij ⁽¹⁾ bindt, hij bindt, wij binden, gij ⁽²⁾ bindt, zij binden — bindt hij? — bond hij? — ik heb gebonden. (1) jij. (2) jullie.
140. Locale benamingen voor landbouwmaten?
141. Locale waterlopen?

Evenals voor Klein-Brabant wordt bovendien nog voor elke bewerkte plaats medegedeeld:

1. De naam van de plaats, in haar eigen dialect.
2. De naam van de inwoners, in hun eigen dialect.
3. De bijnaam van de inwoners (enkel zooals hij nog op den volksmond leeft; « bijnaam » in verruimde beteekenis, met inbegrip van spotrijmpjes e.dgl.)
4. Het aantal inwoners wordt medegedeeld volgens het staatsblad van 13 Mei 1928.

5. De taaltoestand: Welke zijn de voornaamste wijken? Vertoont het dialect locale verschillen? Wordt er Fransch gesproken? Wordt er beschaafd Nederlandsch gesproken? — Met deze vraag wordt niet bedoeld of er personen zijn die Fransch of beschaafd Nederlandsch *kunnen* spreken, maar of er zijn die het werkelijk doen, in hun familiekring en in hun dagelijkschen omgang.

De voornaamste bezigheden van de bevolking: Hierbij wordt vooral

gelet op de verhouding *landbouwers* en *werklieden*; eventueel op de locale nijverheid en op het aantal menschen die dagelijks elders hun werk hebben; van de klassieke kern van notabelen en ambachtslieden, die men in elk dorp vindt, wordt niet gewaagd.

6. De zegslieden: Voornaam, familienaam, leeftijd, geboorteplaats, beroep. Heeft zegsman steeds hier verbleven? Waar werden Vader en Moeder (in de teksten V. en M.) geboren? Wat spreekt zegsman het meest?

In tegenstelling tot de autographisch weergegeven teksten van Klein-Brabant, bestaan deze uit getypte letterteekens. De uitgever getroostte zich inderdaad de moeite om voor dit werk een speciale schrijfmachine, met fonetische teekens, te laten vervaardigen. Wegens de technische beperking die hieraan verbonden is, ontbreken dan in dezen tekst de hoofdletters en de verbindingsstreepjes, ook de al te groote ruimte die door het enkel of dubbel lengteteeken wordt ingenomen, was technisch onvermijdelijk; de lezer wordt er echter vlug aan gewoon; even weinig zal hij, naar ik hoop, gestoord worden bij het lezen van de palataliseeringspunt die hier onder de consonanten moest worden geplaatst, terwijl zij er in de Klein-Brabantsche teksten boven staat. Om alle mogelijk misverstand te vermijden, worde ten slotte nog opgemerkt dat het staafje onderaan de consonanten, gebruikt voor de vocaliseering, in de teksten ietwat meer op een wiggetje, en op de kaarten op een verticaal streepje gelijk. Ten slotte gelieve men de verbinding *oe* steeds als *æ* aan mekaar te lezen; zij stelt steeds het eerste element van de Ndl. dipht. *ui* voor. Ik durf de hoop uitspreken dat, in zijn geheel beschouwd, de uiterlijke vorm van de teksten — en ook die van de kaarten — er op verbeterd mag heeten, en dat, voor de volgende deelen, nog nieuwe vooruitgang zal kunnen worden verwezenlijkt.

Om de voorstelling van de teksten te besluiten, dient nog een woord te worden gezegd over de spelling van de plaatsnamen. Van de verouderde officieele — en weinig rationeele — spelling werd hier namelijk afgezien tengunste van de moderne spelling, door de *Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie* voorgesteld, en door Prof. H. J. VAN DE WIJER te boek gesteld (*Toponymica I. De Vlaamsche Gemeentenamen in moderne spelling*. Leuven, Brussel 1929). De spelling van enkele Sint- namen verschilt in de teksten nog van die van Van de Wijer, doordat de teksten reeds gedrukt waren toen aan de lijst van Van de Wijer nog enkele wijzigingen werden toegebracht, maar in onze alphabetische lijst der bewerkte plaatsen volgden wij VAN DE WIJER'S lijst overal.

3° DE KAARTEN.

Reeds bij den eersten oogopslag zal de lezer opgemerkt hebben dat de benaming *Zuid-Oost-Vlaanderen* voor onderhavig deel niet letterlijk mag worden opgevat. Ons werk bevat inderdaad, benevens Zuid-Oost-Vlaanderen, veertien Westbrabantsche en vier Vlaamsch-Henegouwsche gemeenten, terwijl een paar Oostvlaamsche (Ruien, Olsene en Zulte) achterwege bleven. Dit alles vloeit voort uit de noodzakelijkheid om, zuinigheidshalve, de voortaan te bewerken gebieden met breedte- en lengtelijnen af te bakenen. Aldus wordt, in een minimum-aantal gemakkelijk aaneen te sluiten deelen, het grootst